

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра маркетингу та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Затверджено
на засіданні вченої ради
економічного факультету
протокол № 2 від 24.02.2017 р.
Голова вченої ради
економічного факультету

О. І. Давидов

ПРОГРАМА
комплексного атестаційного екзамену за фахом

Галузь знань – 0306 – Менеджмент і адміністрування

Напрямок підготовки – 6.030601 – Менеджмент

(Професійне спрямування – Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)

Затверджено
на засіданні кафедри маркетингу
та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
протокол № 7 від 23.02.2017 р.
Зав. кафедри маркетингу
та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності

В. А. Євтушенко

Харків – 2017

ЗАГАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Мета державного екзамену зі спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» на освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» – визначення рівня підготовленості випускників, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, виявлення їхніх реальних знань, умінь і навичок як фахівців бакалаврського рівня.

Програму комплексного державного екзамену з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр, денної форми навчання, скомпоновано у сім модулів, які утворені згідно з виробничими функціями і типовими завданнями діяльності фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», що містяться в державному стандарті «Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра» з напрямку підготовки – 0306 – «Менеджмент і адміністрування» за професійним спрямуванням «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

У кожному модулі інтегрується матеріал певного функціонального спрямування з дисциплін фахової підготовки:

1. Економічна теорія.
2. Економіка і фінанси підприємства.
3. Менеджмент (Основи менеджменту, Операційний менеджмент).
4. Управління персоналом. Організація праці менеджера.
5. Основи зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

При цьому органічно поєднуються теоретичні, прикладні питання та матеріал операційного характеру, які дозволяють виявити знання й уміння використовувати категорійний апарат, методи обґрунтувань і розрахунків за окремими функціями фахівця з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра з напрямку «Менеджмент» передбачає реалізацію випускниками на первинних посадах таких основних виробничих функцій, як планувальна, організаційна, мотиваційна, координаційна, контрольна.

Відповідно програма комплексного іспиту складається з розділів:

1. Планувальна функція.
  - 1.1. Економічні процеси та виробничо-економічні відносини господарських систем.
  - 1.2. Управління ресурсним потенціалом підприємства.
  - 1.3. Основи зовнішньоекономічної діяльності.
  - 1.4. Маркетинг.
2. Організаційна функція.
  - 2.1. Організація та функціонування підприємств-суб'єктів ЗЕД на внутрішньому та зовнішньому ринках.
  - 2.2. Порядок укладання експортно-імпортних угод.
  - 2.3. Валютно-фінансове забезпечення експортно-імпортних контрактів.
  - 2.4. Управління підприємством.
3. Мотиваційна функція.

4. Контрольна функція.
5. Координаційна функція.
6. Дослідницька функція.

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

Модуль 1. Економічна теорія

Мета: формування системи знань про економічні відносини як суспільну форму виробництва, проблеми ефективного використання обмежених виробничих ресурсів і шляхи забезпечення суспільних потреб у різних суспільно-економічних формаціях.

Завдання: вивчення загальних засад економічного життя суспільства; розкриття закономірностей розвитку економічної системи та діалектики взаємозв'язку її структурних елементів; з'ясування механізму дії економічних законів і механізму використання їх людьми у процесі господарської діяльності; визначення принципів рис основних соціально-економічних систем та напрямів їх еволюції, ролі політекономії в розробленні шляхів планомірної трансформації постсоціалістичної економіки в соціально орієнтовану економічну систему.

Предмет: економічні відносини в їх єдності з продуктивними силами, політичними, ідеологічними, національними та іншими інститутами суспільства.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Предмет і метод політичної економії.
2. Економічні потреби і виробничі можливості суспільства. Економічні інтереси.
3. Економічна система суспільства.
4. Відносини власності.
5. Форми організації суспільного виробництва.
6. Гроші.
7. Витрати виробництва і прибуток.
8. Ринок: суть, функції та умови формування.
9. Класифікація ринків.
10. Інфраструктура ринку і капітал сфери обігу.
11. Домогосподарства.
12. Підприємство і підприємництво.
13. Капітал і наймана праця.
14. Підприємництво в аграрній сфері.
15. Держава, її економічні функції.
16. Форми суспільного продукту в процесі відтворення.
17. Розподіл національного доходу. Споживання і заощадження.
18. Економічне зростання і його чинники. Економічні цикли.
19. Зайнятість, відтворення робочої сили та відповідне державне регулювання.
20. Господарський механізм у системі регулювання суспільного виробництва.
21. Закономірності й етапи розвитку капіталістичної економічної системи.

22. Економічна система сучасного капіталізму.
23. Соціалістична економічна система та її еволюція.
24. Закономірності й особливості розвитку перехідних економік.
25. Світове господарство.
26. Форми міжнародних економічних відносин.
27. Економічні аспекти глобальних проблем.

Література

Основна

1. Економічна теорія: політична економія: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2006. – 631 с.

Додаткова

2. Державне регулювання економіки: навч. посібник / Кол. авт. (С. І. Архієреєв, Євтушенко В. А. та інші). – Х.: НТУ “ХП”, 2004. – 190 с.
3. Євтушенко В.А., Піскун О.І., Посилкіна О.В. Сучасна економіка та бізнес: навч. пос. // В.А. Євтушенко, О.І. Піскун, О.В. Посилкіна. – Х.: НФАУ, 2000. – 192 с.
4. Основи економічної теорії / Гуревичов М.М. та інші. Навчальний посібник. - Харків: НТУ "ХШ", 2003. - 288 с.
5. Політична економія: навч. посібник / Кол. авт. (С. І. Архієреєв, Євтушенко В. А. та інші). – Х.: НТУ “ХП”, 2006. – 225 с.

Модуль 2. Економіка і фінанси підприємства

Мета: надання знань з основних розділів прикладної економіки, організації та результативності господарювання на рівні первинної ланки суспільного виробництва та формування системи базових знань з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, формування фінансових ресурсів, фінансового планування, організації фінансової діяльності підприємств.

Завдання: вивчення теорії та методологічних засад засвоєння практичних навичок управління підприємством у конкурентному середовищі, формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу, забезпечення розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, а також вивчення сутності й функцій фінансів підприємств, фінансових ресурсів та джерел їх формування; організації фінансів підприємств; набуття навичок фінансових розрахунків; оволодіння методами фінансового планування, оцінювання фінансового стану, санації підприємств.

Предмет: закономірності функціонування і розвитку підприємства в ринкових умовах та система фінансово-економічних відносин, які виникають у процесі поточної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання..

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Підприємництво як суб'єкт господарювання. Основи підприємницької діяльності.
2. Управління підприємством.
3. Персонал.
4. Капітал і виробничі фонди. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.
5. Нематеріальні ресурси й активи.
6. Оборотні кошти.
7. Грошові надходження підприємств. Організація грошових розрахунків підприємств.
8. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств.
9. Інвестиційні ресурси. Кредитування підприємств.
10. Інноваційні процеси.
11. Техніко-технологічна база виробництва.
12. Організація виробництва.
13. Виробнича і соціальна інфраструктури.
14. Регулювання, прогнозування та планування діяльності.
15. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції.
16. Продуктивність, мотивація та оплата праці.
17. Витрати і ціни на продукцію.
18. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства.
19. Фінансове планування на підприємствах. Оцінювання фінансового стану підприємств.
20. Економічна безпека підприємства.
21. Реструктуризація і санація підприємств. Банкрутство і ліквідація підприємств.

Література

Основна

1. Економіка підприємства: підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2008. – 526 с.
2. Примак Т. О. Економіка підприємства: навч. посіб. – К.: Вікар, 2005. – 219 с.
3. Фінанси: Навч. посіб. / О.П. Близнюк, Л.І. Лачкова, В.І. Оспіщев та ін.; За ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2006. – 415 с.

Додаткова

4. Євтушенко В.А., Піскун О.І., Посилкіна О.В. Сучасна економіка та бізнес: навч. пос. // В.А. Євтушенко, О.І. Піскун, О.В. Посилкіна. – Х.: НФАУ, 2000. – 192 с.
5. Євтушенко В.А., Посилкіна О.В., Єгорова О.Ю. Економіка праці: навчальний посібник // В.А. Євтушенко, О.Ю. Єгорова, О.В. Посилкіна. – Х.: Золоті сторінки, 2003. – 208 с.
6. Бухалков М.И. Внутрифирменное планирование. // М.И. Бухалков. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 325 с.

7. Ворст Й., Ревентлоу П. Экономика фирмы. // Й. Ворст, П. Ревентлоу – М.: Высшая школа, 1994. – 280 с.
8. Бланк И. Л. Стратегия и тактика управления финансами // И. Л. Бланк. – К.: МП "ИТЕМ лтд": СП "АДЕФ - Украина", 2006. – 533 с.
9. Стеців Л.П., Копилюк О.І. Фінанси: Навч. посіб. // Л.П. Стеців, О.І. Копилюк. – К.: Знання, 2007. – 235 с.
10. Фінанси: Навч. посіб. / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г. Благун, ЛР. Чуй. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2008. — 247 с.

Модуль 3. Менеджмент

Мета: формування системи базових знань у сфері менеджменту, розуміння концептуальних засад системного управління організаціями; набуття вмінь розробки й прийняття управлінських рішень.

Завдання: вивчення основних категорій науки управління, функцій управління і процесів прийняття управлінських рішень, методів використання базових інструментів управління організаціями; вивчення впливу різних факторів на ефективність системи управління організацією.

Предмет: система управління організацією.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Поняття і сутність менеджменту.
2. Прийняття управлінських рішень.
3. Планування в організації.
4. Організація як функція управління.
5. Мотивація.
6. Управлінський контроль.
7. Лідерство.
8. Комунікації в системі управління організацією.
9. Ефективність управління.

Література

Основна

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вузів. // М.Д. Виноградський та інші. – К. "КОНДОР", 2002. – 654 с.
2. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: Підручник. Видання 3-є, перероблене і доповнене // Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К.: «Кондор», 2006. – 664 с.
3. Курочкин А. С. Операционный менеджмент: Учеб. Пособие // А. С. Курочкин. – К.: МАУП, 2003. – 144 с.
4. Сумець О. М. Основи операційного менеджменту: Підручник // О. М. Сумець / За ред. проф. О. Л. Яременка. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 416 с.

Додаткова

5. Брэддик У. Менеджмент в организации: Пер.с англ. // У. Брэддик. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 344 с.
6. Друкер П. Ф. Практика менеджмента / Пер. с англ.: Учеб. пособ. // П. Ф. Друкер. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2007. – 398 с.
7. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента // М. Мескон и др. – М.: Банки и биржи, 2004. – 278 с.

Модуль 4. Управління персоналом. Організація праці менеджера.

Мета: формування теоретичних і прикладних знань у галузі управління персоналом організацій різноманітних форм власності, що функціонують у сфері економіки України.

Завдання: озброїти студентів сучасними знаннями теорії управління людьми у сфері економічної діяльності та практичними навиками впливу на трудову поведінку як колективів працівників, так і окремих виконавців з метою забезпечення ефективної діяльності організації та задоволення результатами праці кожного працівника.

Предмет: процес відтворення й ефективного використання персоналу організації.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Методологічні аспекти управління персоналом.
2. Стратегія і політика управління персоналом організації
3. Ресурсне забезпечення управління персоналом.
4. Соціально-психологічні аспекти управління персоналом.
5. Служба персоналу і кадрове діловодство.
6. Планування та формування персоналу.
7. Розвиток персоналу.
8. Управління процесами руху персоналу.
9. Регулювання трудової діяльності персоналу.
10. Управління робочим часом працівників.
11. Створення сприятливих умов праці.
12. Оцінювання персоналу.
13. Мотивація і стимулювання персоналу.
14. Соціальне партнерство в організації.
15. Ефективність управління персоналом
16. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання.
17. Становлення і розвиток організації праці.
18. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці
19. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації.
20. Поділ і кооперування праці на підприємстві.
21. Організація і обслуговування робочих місць.
22. Атестація робочих місць.
23. Колективні форми організації праці.

24. Умови праці.
25. Режими праці та відпочинку.
26. Організація професійної підготовки робітничих кадрів.
27. Дисципліна і мотивація праці.
28. Організація праці окремих категорій працівників.
29. Управління організацією праці на підприємстві.

Література

Основна

1. Євтушенко В.А., Посилкіна О.В., Єгорова О.Ю. Економіка праці: навчальний посібник. – Х.: Золоті сторінки, 2003. – 208 с.
2. Євтушенко В.А., Посилкіна О.В., Піскун О.І. Сучасна економіка та бізнес: навч. пос. – Х.: НФАУ, 2000. – 192 с.
3. Егоршин А. П. Управление персоналом / А. П. Егоршин. – М. : НИМБ, - 2010. – 1104 с.

Додаткова

4. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами / М. Армстронг. – СПб. : Питер, – 2008 . – 832 с.
5. Гаудж П. Исследование мотивации персонала / П. Гаудж. – М. : Бизнес Букс, – 2008. – 272 с.
6. Шапиро С. А. Управление человеческими ресурсами / С. А. Шапиро. – М. : ГроссМедиа, – 2005. – 304 с.
7. Щегорцов В. Антикризисное управление человеческими ресурсами / В. Щегорцов, В. Таран, О. Особенков, М. Щегорцов. – М. : Новости, – 2010. – 1304 с.

Модуль 5. Основи зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Мета: надати студентам системні знання з об'єктивних закономірностей, умов, процесів і специфічних особливостей зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства, а також набуття навичок їх практичного використання.

Завдання: вивчення сутності зовнішньоекономічної діяльності підприємства, цілей, мотивів, передумов виникнення, правового та економічного середовища розвитку; Вивчення видів та форм ЗЕД підприємства; Усвідомлення економічної природи комерційних операцій на зовнішніх ринках; Вивчення принципів укладання та виконання угод; Проведення економічного аналізу ЗЕД підприємства, визначення економічної ефективності ЗЕД.

Предмет: вивчення законів, закономірностей, тенденцій та механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності конкретної країни

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Предмет, метод, зміст та задачі курсу зовнішньоекономічної

діяльності

2. Основні напрями і показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні
3. Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні
4. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності
5. Загальнодержавні податки у сфері зовнішньоекономічної діяльності
6. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності
7. Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні
8. Структура і зміст зовнішньоекономічних контрактів
9. Форми виходу підприємства на зовнішні ринки
10. Міжнародні розрахунки і банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності
11. Ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства
12. Торговельно-посередницька діяльність на зовнішньому ринку
13. Компенсаційна торгівля у сфері зовнішньоекономічної діяльності
14. Економічний аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства
15. Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності
16. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх страхування

Література

Основна

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: кредитно-модульний курс: Навч. Посібник – 3-тє вид., перероб. та доп. / За ред. Ю.В. Козак, Н.С. Логвінова, К.І Ржепішевського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 288 с.
2. Козак, Ю.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посібник / Ю.В. Козак, Н.С. Логвінова, І.Ю. Сіваченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 792 с.
3. Макогон, Ю.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посібник / Ю.В. Макогон, В.С. Рижиков, С.В. Кас'янюк, О.О. Коваленко, В.М. Грідасов, С.В. Чемерис, А.В. Гончарова. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 424 с.
4. Пазуха, М. Д. Зовнішньоекономічна діяльність (загальні положення): навчально-методичний посібник / М.Д. Пазуха. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 230 с.
5. Рум'янцев, А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посібник / А.П. Рум'янцев, Н.С. Рум'янцева. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.
6. Стровский, Л.Е. Международные экономические отношения: учебное пособие / Л.Е. Стровский и др.; Ред. Л.Е. Стровский. - М. : Юнити, 2003. – 461 с.

Додаткова

7. Вічевич, А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / А. М. Вічевич, О. В. Максимець; 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Видавничий дім Професіонал, 2009. – 216 с.

8. Козик, В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і доп. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 608 с.
9. Поєдинок, В.В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник / В.В. Поєдинок. – К. : Юріком Інтер, 2006. – 288 с.
10. Романчиков, В.І. Міжнародні економічні відносини : навч. посібник / В.І. Романчиков, І.О. Романенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 256 с.
11. Торгова, Л.В. Основи зовнішньоекономічної діяльності : практикум / Л. В. Торгова. - Львів «Новий світ-2000», - 2007. – 220 с.